Õiguskantsler

Villu Kõve
Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

Teie 09.10.2026 nr 5-26-39/3

Meie 03.11.2026 nr 9-2/262381/2609276

Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-26-39

Austatud Riigikohtu esimees

Küsisite õiguskantsleri arvamust põhiseaduslikkuse järelevalve asjas, mis puudutab kinnises vanglas viibivate inimeste (s.o. nii vahistatute kui kinnipeetavate) ligipääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehtedele. Põhiseaduslikkuse järelevalve algatas Tallinna Ringkonnakohus, tunnistades Eesti Vabariigi põhiseadusega (PS) vastuolus olevaks:

1) vangistusseaduse (VangS) § 31[1] esimese lause (alates 01.08.2019 kuni 31.03.2024 kehtinud redaktsioonis) osas, milles see välistas kinnises vanglas eelvangistust kandva vahistatu juurdepääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele;

2) VangS § 31[1] lõiked 1 ja 2 (alates 01.04.2024 kehtivas redaktsioonis) ning justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ (VSKE) § 52[1] lõike 1 (alates 17.08.2026 kehtivas redaktsioonis) osas, milles need välistavad kinnises vanglas karistust kandva kinnipeetava juurdepääsu maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehele.

Nõustun ringkonnakohtu otsuses (asjas nr 3-23-2107) esitatud põhjenduste ja järeldustega. Leian, et kaebuse eesmärki tuleb käsitada soovina tutvuda üldiselt kohtute veebilehtedel avaldatava ja üldiseks kasutamiseks mõeldud teabega. Kui inimene ei pääse maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehtedele, siis ei saa talle ka ette heita seda, et ta ei tea täpselt, mida seal on avaldatud, ega seda, et ta ei oska täpselt loetleda, millist teavet ta neilt lehtedelt otsib.

Varasemates sarnastes põhiseaduslikkuse järelevalve asjades (nr 3-18-477 ja nr 5-26-16) olen asunud seisukohale, et VangS § 31[1] on vastuolus PS § 44 lõikega 1. Olen samal arvamusel ka praegusel juhul. Samasugused on ka argumendid, mistõttu ei hakka neid siin uuesti esitama.[1]

Kokkuvõtvalt: maa-, haldus- ja ringkonnakohtute veebilehtedel avaldatav teave kajastab riigiasutuste tegevust ja on mõeldud üldiseks kasutamiseks. Sellise teabe saamine on igaühe põhiõigus. Veebilehed on praegu peamine kanal, mille kaudu riigiasutused üldsusele teavet jagavad. Veebilehel oleva info küsimine teabenõudega ei ole vanglas viibivale inimesele lihtne ega tõhus ning see võib talle kaasa tuua märkimisväärse rahalise kulu. Asutustele võib aga selliste teabenõuete täitmine (suuliselt või kirjalikult) kujuneda liialt koormavaks.

[1] Vt õiguskantsleri arvamused põhiseaduslikkuse järelevalve asjades nr 3-18-477 ja nr 5-26-16.

Kohtute veebilehtedel avaldatud teave on riigiasutuste loodud, kontrollitud ja asutuste poolt avaldamiseks valitud teave. Nende veebilehtede kaudu saaks vanglas viibiv inimene tutvuda esimese ning teise astme kohtute, kohtusüsteemi toimimise ja juhtimise kohta avaldatud teabega, leida kohtute kontaktandmeid ning saada õigusteavet, sealhulgas juhiseid dokumentide esitamise, riigilõivu tasumise, kohtusse pöördumise ja kohtumenetluse mõistmise kohta. Selline teave ei saa seada ohtu kriminaalmenetluse tagamist, vangistuse eesmärkide täitmist ega laiemalt ühiskonna turvalisust.

Teave riigiasutuste tegevuse kohta ning teave, mis toetab inimeste õiguste kaitset ja aitab mõista õiguskorra toimimist on võrdselt oluline nii vahistatu kui ka kinnipeetava staatuses inimestele. Kinnipeetavate puhul aitab sellisele teabele juurdepääs lisaks säilitada sidet välismaailmaga ning toetab nende taasühiskonnastamist, aitab kaasa sujuvale vabadusse naasmisele ja õiguskuulekale elule vabaduses, mis on vangistuse eesmärgid (VangS § 6 lg 1).

Sarnaselt Riigikohtuga (17.06.2026 otsuse nr 5-26-16 punkt 80) leian, et kuigi seadusega võib näha ette aluse piirata väärkasutuse või konkreetsest inimesest lähtuva ohu korral sellele inimesele internetile juurdepääsu (vrd VangS § 69), ei saa turvariskidega õigustada täielikku ligipääsukeeldu vaidlusalustele veebilehtedele kõigi vanglas viibivate inimeste suhtes.

Ühiskonna turvalisus on väga kaalukas hüve, ent vaidlusalustele veebilehtedele juurdepääsu piiramine ei ole mõõdukas vahend selle hüve saavutamiseks. Tänapäeva tehnoloogiaga on võimalik küllalt tõhusalt maandada ohte, mis võivad kaasneda vanglas viibivate inimeste interneti kasutamisega. Seda kinnitavad nii teiste riikide kogemused kui ka Eesti vanglate praktika: kinnises vanglas olevatel kinnipeetavatel ja vahistatutel on ülimalt piiratud juurdepääs VSKE § 52^1 lõikes 1 loetletud veebilehtedele.

Turvariske on võimalik maandada ka korralduslike meetmetega. Näiteks varem said vanglas viibivad inimesed neile mõeldud arvuteid kasutada taotluse alusel. Kuigi nüüd teevad kinnipeetavad igapäevatoiminguid (nt teevad e-poes oste, esitavad vanglale taotlusi, osalevad videokohtumistel jne) eluosakondades tahvelarvutites, mis on vabalt kättesaadavad ja seadistatud spetsiaalselt kinnipeetavate ja vahistatute jaoks, on vanglates senimaani olemas ruum(id), kus asuvad statsionaarsed arvutid. Seetõttu ei ole välistatud näiteks ka selline lahendus, et kinnipeetavatele ja vahistatutele antakse ligipääs vaidlusalustele veebilehtedele ainult statsionaarses arvutis nende taotluse alusel. Selline korraldus annaks vanglale parema ülevaate sellest, kes ja millal on neid veebilehti külastanud, ning nõnda oleks eeldatavasti lihtsam kontrollida ka võimaliku väärkasutuse kahtlusi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Olari Koppel
asetäitja-nõunik, õiguskantsleri kantselei direktor
õiguskantsleri ülesannetes

Ksenia Žurakovskaja-Aru 693 8415
Ksenia.Zurakovskaja-Aru@oiguskantsler.ee